

Oponentní posudek disertační práce

VAVŘÍKOVÁ, Lucie, Mgr. Posouzení informetrických, bibliometrických a scientometrických metod v podpoře a hodnocení vědy a výzkumu v evropském kontextu. Praha, 2015. 166 s. Disertační práce. Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, Ústav informačních studií a knihovnictví. Školitel doc. PhDr. Richard Papík, Ph.D.

Autorka vytyčuje sedm výzkumných otázek (viz str. 13 práce) týkajících se bibliometrických metod v hodnocení rámcových programů pro výzkum a inovace Evropské komise. Tyto otázky jsou v kontextu hodnocení výzkumu naprosto na místě a relevantní.

Autorka na tyto výzkumné otázky ve své práci postupně odpovídá. V kapitole 2 uvádí základní pojmy z oblasti bibliometrie, v oddíle 2.2 a v Příloze č. 2 pak uvádí příklady jejich výskytu v dokumentech Evropské komise, Eurostatu, Českého statistického úřadu, OECD a jiných původců. Autorka výslovně uvádí, že její výčet si neklade nároky na úplnost – zdá se však, že významné dokumenty jsou obsaženy. Dalších dokumentů na úrovni členských a přidružených států je velké množství a zde je nutné souhlasit s autorkou, že je nemá cenu pojednávat podrobně, takový přístup by byl na místě v případě jiného zadání. Kapitola 2 a Příloha č. 2 jsou zpracovány přehledně a poskytují dobrou orientaci v problematice.

Kapitola 3 se věnuje hodnocení rámcových programů Evropské komise a kapitola 4 pak využití bibliometrických metod pro toto hodnocení. V Příloze č. 3 autorka uvádí přehled dosavadních hodnocení rámcových programů a bibliometrických indikátorů, které pro ně byly použity. Tyto kapitoly a uvedená příloha jsou zpracovány přehledně a svědčí o autorčině dlouhodobé zkušenosti s pojednávanou problematikou.

Kapitola 5 obsahuje popis postupu a výstupy empirického výzkumu – získání datové sady metadat dokumentů z databáze Web of Science společnosti Thomson Reuters, které v části dedikací (funding acknowledgements) uvádějí, že dokumentují výzkum prováděný v rámci řešení projektu nebo projektů rámcového programu. Vzhledem k tomu, že uvádění návaznosti na rámcový program je u publikací povinné až u 7. RP, nejsou údaje za předchozí rámcové programy příliš reprezentativní. Za 7. RP však údaje již reprezentativní být mohou – v té podmnožině publikačních kanálů, která je indexována v databázi Web of Science, a za předpokladu, že projekty RP v dedikacích byly skutečně uváděny.

Zde by bylo zajímavé, kdyby autorka porovnála svou množinu publikací s jinými zdroji. Nabízelo by se například zjistit, jaký by byl výběr výsledků v InCites, analytické nadstavbě nad databází Web of Science, pro kterou data připravuje (čistí) přímo společnost Thomson Reuters.

Autorka také v práci hovoří o infrastruktuře OpenAIRE (www.openaire.eu) jako o potenciálním zdroji dat o publikacích projektů 7. RP, dokonce zmiňuje, že portál nabízí statistiky týkající se otevřeného přístupu. Neuvádí však důvody, pro které tento portál jako zdroj údajů nepoužila.

Jiným příkladem studií, které se soustředí na některé publikace ze 7. RP, je práce

JAHN, Najko, Martin Fenner a Jochen Schirrwagen, 2013. PlosOpenR – Exploring FP7 funded PLOS publications. *Information Services & Use* roč. 33, č. 2, s. 93–101. DOI [10.3233/ISU-130704](https://doi.org/10.3233/ISU-130704).

Tyto alternativní zdroje údajů by mohly sloužit k odhadům:

- (a) míry pokrytí výstupů 7. RP v databázi Web of Science;
- (b) úplnosti dalších zdrojů mimo Web of Science.

Autorka tak zde nevyužívá možnosti ke kritickému zhodnocení a diskusi své datové sady.

Podkapitola 5.3 uvádí opravdu základní analýzu získaného souboru metadat. Na ní je ilustrována řada charakteristik, které jsou dány použitým zdrojem údajů. Zůstává rozhodně prostor pro komplexnější analýzy – jednou z nich je autorkou zmiňovaná otázka frakcionalizace (sčítání podílů) podle zemí autorů či oborů časopisů.

Autorka uvádí, že pro citační analýzu nemá dostatečně podrobná data, že by potřebovala časový průběh počtu citací po letech. Větší podrobnost je samozřejmě žádoucí, avšak i celkový počet citací je vypovídajícím indikátorem. Je třeba jej však dávat do kontextu s oborem publikace a s délkou časového intervalu mezi zveřejněním publikace a odečtem počtu citací z citační databáze. Je však třeba souhlasit, že prosté sečtení počtu citací by mělo jen omezenou vypovídací schopnost, podobně jako úhrnný počet publikací napříč obory.

Datová sada byla získána za vynaložení velkého úsilí. Je na zvážení, zda by neměla být zpřístupněna širšímu okruhu badatelů. S ohledem na licenční podmínky zcela volné sdílení nepřipadá v úvahu, avšak zpřístupnění v rámci Univerzity Karlovy by patrně možné bylo. Zde je však hlavně na Univerzitě, aby se v otázce sdílení výzkumných dat zorientovala a do budoucna si stanovila své požadavky a připravila infrastrukturu.

V kapitole 6 autorka rekapituluje hlavní rysy použití bibliometrie pro hodnocení rámcových programů, které probíhá na úrovni Evropské komise, členských států, a odráží se i v diskursu bibliometrické odborné komunity.

Autorka pojmenovává potíže se získáváním relevantních podkladových dat pro bibliometrické analýzy.

Autorka zmiňuje klíčovou roli identifikátoru DOI pro odkazování a propojování metadat o publikacích z různých zdrojů.

Autorka na třech místech uvádí oblaky slov (tag cloud) k ilustraci frekvence zastoupení slov v souboru – obr. 7, 9 a 12. Jde o mocnou vizualizační techniku, kterou autorka používá vhodným způsobem. Považuji to za vhodnou inovaci, která může nahradit klasické frekvenční tabulky.

Po formální stránce je práce vyhovující. Gramatické chyby se vyskytují ojediněle (např. poznámka pod čarou 46 na straně 103, *[státy] se připojily*). Na straně 98 je jeden nedořešený odkaz. Odkaz na Graf 10 na str. 107 dole je nesprávný, ve skutečnosti je odkazovaný Graf 11. Toto jsou však malé detaily, které jen nepatrně ruší celkový pozitivní dojem z práce.

Silnou stránkou práce je rozsáhlý a konzistentní seznam použité literatury. Je důsledně používán citační styl ISO 690.

Závěr: Předložená práce je zpracovaná na vyhovující úrovni a dobře dokumentuje autorčiny expertní znalosti v dané oblasti. **Práci doporučuji k obhajobě.**

Dr. Jan Dvořák

Ústav informačních studií a knihovnictví FF UK

4.6.2015